

Тема заняття: Охорона тварин нашого краю.

Червона книга України. Природоохоронні території.

*Гурток працює за навчальною програмою "Природа рідного краю"
(Лист ІЗМО від 03.03.2020 №22.1/12-Г-150; витяг з протоколу засідання
науково-методичної комісії з позашкільної освіти науково-методичної ради з
питань освіти МОН України від 12.02.2020 №1)*

Тривалість заняття: 1 година 30 хвилин (перерва - 5 хвилин)

Тип заняття: Комбіноване

Мета та завдання: Поглибити, розширити та систематизувати знання дітей про тварин; ознайомити з Червоною книгою України та з поняттями «заповідник», «заказник», «національний парк». Формувати активну громадянсько-екологічну позицію. Розвивати уяву дітей про навколишній світ, пам'ять, мовлення, мислення; збагачувати словниковий запас, вміння виступати перед гуртківцями. Виховувати бережливе ставлення до природи свого краю та почуття патріотизму.

Обладнання: міні виставка книг: Червона книга України, Буковини, книги природоохоронної тематики; таблиці, схеми, роздатковий матеріал, ТЗН, дзеркало.

ХІД ЗАНЯТТЯ

I. Організаційна частина.

1. Вітання. Облік відвідування.
2. Повідомлення теми заняття.

Сьогодні ми повторимо те, що вивчали на попередніх заняттях за темою «Тваринний світ нашого краю», ознайомимось з Червоною книгою України, природоохоронними територіями та проведемо прес-конференцію до якої ми готувалися.

II. Основна частина.

1. Вправа-гра «Мікрофон» - "Говорить Кельменецький гідро метео центр..."

- Який сьогодні день? Місяць?

(діти відповідають)

- Чи був вітер, коли ви йшли на заняття? Яким був його напрямок?

(діти відповідають)

- Яка сьогодні температура повітря?

(діти відповідають)

- Чи були опади?

(діти відповідають)

- Які цікаві зміни в природі ви помітили сьогодні?

(в ході вправи-гри педагог слідкує за правильністю відповідей)

2. Повторення вивченого матеріалу.

Інтерактивна вправа «**Питання – відповіді**» (діти переглядають слайди та дають відповідь на питання керівника)

- Назвіть види тварин зображених на слайдах?

3. Вивчення нового матеріалу.

- Тваринний світ дуже різноманітний. Але щодня на нашій планеті зникають цілі види тварин. І велика провина в цьому - діяльність самої людини. (Інформація про Лейпцигський зоопарк та клітку в якій знаходиться самий страшний звір.(Використовуємо дзеркало). Тому кожен, хто не байдужий до природи, до її майбутнього, повинен прикласти максимум зусиль, щоб зберегти життя братів наших менших.

- **Діти, а що таке Червона книга?** (Педагог дає чітке визначення поняття "Червона книга")

Одним із заходів захисту тварин є створення Червоної книги — офіційного документа, що містить відомості про рідкісні й зникаючі види тварин, рослин, грибів.

4. Перегляд комп'ютерної презентації на тему: "Червона книга України".

Коротка розповідь керівника гуртка про охорону тварин, як підсумок переглянутої презентації.

(проводять фізкультхвилинку вихованці – керівник слідкує за правильністю виконання)

Хл.- Якщо ти не рвеш в лісі букети квітів, сплесни у долоні над головою (три рази).

Дів.- Якщо ти ніколи не залишаєш сміття після відпочинку на природі, тупни ногою.

Хл.- Якщо ти не ламаєш гілочок дерев та кущів, присядь.

Дів.- Якщо ти взимку підгодовуєш птахів, помахай руками, як крилами.

Хл.- Якщо ти посадив хоч одне деревце, нахились вперед.

Дів.- Якщо ти переконаний, що треба кожній людині піклуватись про природу, простягни руки своїм сусідам і візьми їх за руки.

5. Ознайомлення з "Червоною книгою України" (перегляд міні виставки).

Розповідь педагога:

- У Міжнародній Червоній книзі тварини поділені на категорії, і дані про них заносяться на сторінки певного кольору:
  - на червоні сторінки - види, що перебувають під загрозою зникнення;
  - на білі сторінки - види, що скорочуються;
  - на жовті сторінки - рідкісні види;
  - на сірі сторінки - невизначені види;
  - на зелені сторінки - відновлені види;
  - на чорні сторінки зниклі види.

У 1977 році було видано список рідкісних і зникаючих видів тварин України, а в 1980 році він був перетворений у перше видання Червоної книги України. В 1994 році вийшло друге видання цієї книги. У ній наведені відомості про поширення кожного виду, особливості будови й життєдіяльності, чисельність у природі й заходи, які вживаються для його охорони.

6. Робота в групах.

Дослідницько-практична самостійна робота в групах.

Групи отримують різні завдання, які повинні виконати за заданих час.

Керівник дає оцінку виконаним завданням.

Перерва

7. Перегляд комп'ютерної презентації на тему: "Заповідники України" з коментарями керівника гуртка.

Однією з головних причин зникнення диких тварин є знищення їхнього середовища існування. В Україні майже не залишилося вільно текучих великих рік, тому, що на них створені водосховища. Наприклад, на річці Дніпро побудовано 6 гідроелектростанцій - відповідно утворилося 6 водосховищ.

У водосховищах вода тече дуже повільно, у результаті чого змінюються її температура й інші властивості. Безліч видів річкових тварин не можуть жити у водосховищах. Греблі не пропускають деякі види на нерест, тому вони вимирають.

Людина зберігає місце існування для тварин на природоохоронних територіях.

Найвідоміші із природоохоронних територій - заповідники. Заповідник - це територія, на якій дозволені тільки дослідницькі роботи й повністю заборонена господарська діяльність людини. Сьогодні в заповідниках України представлені майже всі типи природних екосистем.

В Україні 17 заповідників, серед них:

- Асканія-Нова (у ньому охороняються: дрохва, байбак, степовий орел, кінь Пржевальського);
- Канівський заповідник (бобер, видра);
- Карадазький заповідник (більше тисячі видів метеликів);
- Ялтинський гірничо-лісовий заповідник (муфлон, олень, хижі птахи);
- Дунайський заповідник (місця гніздування, линяння й зимівлі водно-болотних птахів);
- Чорноморський заповідник (місця гніздування, линяння й зимівлі водоплавних і надводних птахів);
- Карпатський заповідник (ескулапова змія, тритон);
- Поліський заповідник (пугач, глухар, лось).

Заказники створюються для збереження або відтворення промислових тварин. Це ділянки суші або акваторії, на території яких тимчасово заборонена господарська діяльність людини. Усього в Україні налічується 259 заказників.

Національні парки - це заповідні ділянки ландшафту, на території яких поєднується туризм і охорона природи. В Україні існує кілька таких парків. Серед них Карпатський, Азово-Сиваський, «Святі гори», Шацький, Вижницький, Хотинський та ін.

8. Робота в малих групах (діти отримують картки (додаток 1) з описом запропонованих ситуацій та в усній формі пропонують свої варіанти вирішення проблеми).

Фізкультхвилинка

9. Екологічна прес-конференція (додаток 2).

Педагог пропонує вихованцям взяти участь у екологічній прес-конференції до якої почали готуватися на попередньому занятті.

Молодці, ви провели змістовне, цікаве дослідження. А зараз нам необхідно розробити рекомендації прес-конференції (додаток 3).

- А зараз ми побачимо, як ви впораєтеся з вирішенням складних життєвих ситуацій.

III. Підсумок заняття.

Експрес-інтерв'ю:

- Що таке Червона книга України, заповідник, заказник, національний парк?
- До якого національного парку ввійшли прибережні території нашої ТГ?
- Які ще природоохоронні території Кельменецької ТГ ви знаєте?
- Яких тварин нашого краю, що занесені до Червоної книги, ви запам'ятали?
- Закінчіть речення «Сьогоднішнє заняття мене навчило...»

Заключне слово педагога:

- Наше довкілля, рідна природа чарує нас в усі пори року. Ми, українці, маємо гордитися тим, що доля подарувала нам це диво - чарівну й неповторну красу рідного краю. Та багатства природи не безмежні. Маємо їх дбайливо оберігати,

як справжні господарі. Так роблять в усьому світі, бо проблеми екології, охорони природи нині найважливіші, адже природа - це наше життя, наше здоров'я. Охороняти природу - означає охороняти природні багатства Батьківщини, а ми з вами є частинкою природи. Тож давайте її берегти.

Молодці, ви всі сьогодні гарно попрацювали...

IV. Домашнє завдання.

На наступному занятті ми будемо створювати лепбук «Охорона тваринного світу». Тож вдома намалюйте його ескіз.

Завдання для роботи в малих групах

1. Ваш сусід пофарбував свого кота фарбою для волосся у червоний колір.
Ваші дії при зустрічі з сусідом.
2. Молодша сестричка принесла додому маленького їжачка і сказала, що відтепер він буде жити з нами.
Як ви пропонуєте вирішити цю проблему?
3. У парку зрубали сухе дерево. Там було дупло з білчентами.
Якими будуть ваші дії?
4. Вам набридла ваша черепаха і ви вирішили випустити її у водойму?
Чи вірне ви прийняли рішення?
5. У подружки є кішка. Щоразу, коли у неї народжуються кошенята, їх вивозять за місто...
Які почуття виникають у вас? Як ви пропонуєте вирішити цю проблему?
6. На шкільному подвір'ї ви помітили, що хлопчачки з другого класу знущаються над жабкою?
Якими будуть ваші дії?
7. У Кельменцях є багато безпритульних тварин.
Які почуття виникають у вас? Як ви пропонуєте вирішити цю проблему?
8. Ми з друзями зробили годівничку і між нами виникла суперечка, чим підгодовувати птахів?
Допоможіть їм знайти правильне рішення.

Програма проведення екологічної прес-конференції

- Нещодавно ми здійснили заочну мандрівку природно-заповідними об'єктами місцевого значення. Здійснювати її нам допомагали: представники інформаційного центру, екологи, зоологи, іхтіологи та журналісти . Тож

сьогодні всі ми будемо приймати активну участь у екологічній прес-конференції по обговоренні проблем, виявлених під час заочної мандрівки.

1. Першим питанням для обговорення є іхтіологічний заказник місцевого значення “Бернівський острів” (керівник почергово надає слово учасникам прес-конференції).

Інформаційний центр

- Заказниками оголошуються природні території з метою збереження й відтворення природних комплексів чи їх окремих компонентів.

Еколог

- В районі села Бернове, внаслідок створення Дністровського водосховища, утворився острів, вкритий трав'янисто-чагарниковою рослинністю та багаторічними насадженнями, з яких переважає верба та тополя. Розміри острова коливаються в залежності від рівня води, в середньому-25 гектарів. Острів узято під охорону 20 березня 1996 року.

Іхтіолог (іхтіологія – це наука, яка займається вивченням риб)

- За даними багаторічних спостережень мілководдя навкруги острова є місцем нересту цінних видів іхтіофауни: сома, ляща, щуки, коропа, судака, що мають цінне промислове значення, а також верезуба та жереха, які занесені до Червоної книги України.

Зоолог

- На острові гніздяться рідкісні водоплавні птахи, такі як: баклани, нирки, кулики.

Еколог

- Територія острова є улюбленим місцем для відпочиваючих, рибалок та браконьєрів. Також браконьєрів можна зустріти біля острова, які ловлять рибу з човна.

Інформаційний центр

- На цій території забороняється всяке рибальство на протязі року.

Журналіст

- В результаті журналістського розслідування, ми зробили висновок, що територія острова недостатньо охороняється. У прибережній смузі необхідно встановити інформаційні щити з правилами поведінки на даній території.

2. Наступним об'єктом для обговорення є геологічний заказник місцевого значення “Шишкові горби”.

Еколог

- Біля сіл Бабино – Грушівці – Нагоряни можна помітили цікавий ланцюжок горбів конічної форми 15 – 20 м. Вони були схожі на шишки, можливо тому їх і назвали “Шишкові горби” .

Інформаційний центр

- Ці горби, утворені з ракушечника. На цьому місці Багато років тому було море багате на молюски. З часом ця територія поступово піднімається, звільнюючись з-під моря і перетворюється в рівнину. Земля коливалася і на поверхню вийшов кораловий риф давнього сарматського моря. Саме його ми називаємо “Шишкові горби”.

Еколог

- “Шишкові горби” мають цінне історико-геологічне значення. Адже на поверхню землі вийшли пласти, яким 10-12 мільйонів років. Тому 17 жовтня 1984 року цей об'єкт було взято під охорону і надано статус “Геологічного заказника місцевого значення”. Загальна площа заказника 12 га.

Інформаційний центр

- На цій території забороняється: рух автотранспорту, випасати худобу, розпалювати багаття, проводити розкопки та збирати лікарську сировину.
- **Журналіст**
- Околиці згаданих сіл можна з повним правом віднести до наймальовничіших місць Буковини. Ланцюжок “Шишкових горбів”

розміщений на відкритій місцевості, тому для них характерними є рослини степової зони та тварини – мешканці степу.

Журналіст

- Заповідний об'єкт упорядковано, порушень охоронного режиму не виявлено. Необхідно випустити рекламний буклет з мальовничим краєвидом цієї місцевості з метою розвитку екотуризму.

3. Наступний об'єкт – «Ландшафтний заказник місцевого значення “Бабинська стінка”».

Інформаційний центр

- Ландшафт – вигляд певної місцевості

Журналіст

- Із села Грушівці дорогою прямуємо до Дністра. Тут нам відкривається мальовничий краєвид. Дністрові кручі на правому березі Дністра рясно вкриті лісовим масивом в, якому переважають насадження дуба, граба, клена, акації білої.

Еколог

- Рідше можна зустріти насадження сосни, ялини, ясеня, дикої груші та інші. Галявини вкриті ліською та степовою рослинністю. Це ландшафтний заказник “Бабинська стінка”, який характеризується цінними геологічними розрізами, мальовничими ландшафтами.

Еколог

- Тут росте багато рослин, які занесені до Червоної книги України. Це такі як: сон чорніючий, горицвіт весняний, чина ряба, підсніжник білосніжний, конвалія, лілія ліскова, ковила волосиста.

Зоолог

- Тут також можна зустріти тварин занесених до Червоної книги України та Буковини. Це такі як: кіт лісовий, буковинський сліпак, кутора мала.

Загальна територія об'єкту становить 1109 гектарів. Об'єкт взято під охорону 6 січня 1991 року.

Інформаційний центр

- На цій території забороняється випасати худобу, розпалювати багаття та проводити несанкціоновані вирубки.

Журналіст

- Під час журналістського розслідування порушень охоронного режиму не виявлено.

4. Ландшафтний заказник місцевого значення “Поливанів яр”.

Еколог

- Між селами Дністрівка та Комарів Дністер робить затоку, яку місцеві жителі назвали “Поливанів яр”. Він характеризується цінною лісовою рослинністю та унікальним тваринним світом. Загальна територія об’єкту - становить 411 гектарів. Об’єкт взято під охорону 16 грудня 1994 року.

Журналіст

- На цій території ми виявили багато костровищ, що охоронним режимом забороняється. Ця територія є улюбленою зоною відпочинку для місцевого населення, тому там багато сміття.

Журналіст

- Пропонуємо встановити інформаційний щит, який би знайомив населення з правилами поведінки на території природно-заповідного об’єкта.
- Наша екологічна прес-конференція завершилася. Необхідно розробити рекомендації конференції.
(Зачитуються рекомендації (додаток 2))
- Дякую всім за змістовну та плідну роботу.

Рекомендації конференції

1. Звернутися з проханням до екопатрулів навчальних закладів територіальної громади, на території яких є заповідні об'єкти, проводити роз'яснювальну роботу, природоохоронні акції, трудові десанти зі своїми односельцями.
2. Увійти з клопотанням до голови територіальної громади про створення притулку для безпритульних тварин.
3. Провести АРТ – вікторину «Птахи взимку» для гуртківців ДЮОЦ.
4. Випустити газету «Екологічний бюлетень» на шпальтах якої розповісти про червонокнижних тварин нашого краю.